

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZ ÇALIŐMASI

KATMANLAR ARASI HAYAT

Danışmanın Adı-Soyadı: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Aysu BAŐER

Diploma Numarası:1129-0095

Sözcük Sayısı: 3900

Araştırma Konusu: Adalet Ağaoğlu'nun Romantik Bir Viyana Yazı adlı yapıtında "gerçeklik" konusunun değerlendirilmesi

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A Türkçe dersi kapsamında hazırlanan bu tezde, Adalet Ağaoğlu'nun "Romantik Bir Viyana Yazı" adlı yapıtında iç ve dış şeklinde ikiye ayrılan gerçekliğin, figürler üzerinden ele alınışı incelenmiştir. Bu konunun işlenmesindeki amaç; yapıtı oluşturan gerçeklik kavramının yapıt içerisindeki katmanlar çerçevesinde figürlerin işlevini nasıl etkilediğini sorgulamaktır. Üç ayrı temel katmandan oluşan yapıt, iki gerçeklik etrafında kurulmuştur: Dış gerçeklik ve iç gerçeklik. Tez boyunca bu iki gerçeklik çevresinde kurulan figürler üzerinde durulmuştur. Etkilenilen dış gerçeklik ile kurulan iç gerçeklik arasındaki bağlantı incelenmiştir. Yapıtın konusunu, iç içe geçmiş katmanlı yapısı içinde, gerçek varsayılan bir yazarın yaratım süreci oluşturur. Bu süreçte yazar, önce kendisine bir yapıt yaratma kararına varmış, o güne değin edindiği gözlemlerini yapıtına yerleştirme kararı almıştır. Yapıtına önce bir yazar-anlatıcı belirlemiş, onun tanıdığı gerçek varsayılan bir kişiden esinlenerek odak figürünü yaratmaya başlamıştır. Süreç boyunca yazar-metin-okur ilişkisini de yapıtında yansıtmaya çalışmıştır. Kurgu içinde yarattığı kurguyla yaratım sürecinin sıkıntılarını temel konu olarak belirlemiştir. Bu tezde yapılan incelemenin sonucunda da, dış gerçekliğin iç gerçekliği etkilediği gözlemlenmiş ve arasındaki bağlantı çözümlenmiştir. Kurmaca yapıt içerisinde tekrardan kurulan dünyanın temelinde bir sürecin de ele alındığı gözlemlenmiştir.

(Sözcük Sayısı: 181)

İÇİNDEKİLER

ÖZ (ABSTRACT)

GİRİŞ	2
A. YAZAR GERÇEKLİĞİ	4
A. 1. YAZAR GERÇEKLİĞİ	4
A. 2. YAZAR ADALET AĞAOĞLU'NUN ETKİLENDİĞİ DIŞ GERÇEKLİK	6
B. YAPIT GERÇEKLİĞİ	8
B. 1. YAZAR-ANLATICI GERÇEKLİĞİ	8
B.1.i. YAZAR-ANLATICI GERÇEKLİĞİ	9
B.1.ii. ANLATICI FİGÜR GERÇEKLİĞİ	10
B.1.iii. ANLATILAN/ESİNLENİLEN KAMİL KAYA GERÇEKLİĞİ	12
B. 2. YAPIT GERÇEKLİĞİ	13
B. 2. i. ANLATICI FİGÜR GERÇEKLİĞİ	13
B. 2. ii. OKUR GERÇEKLİĞİ	15
B. 2. iii. YARATILAN FİGÜR GERÇEKLİĞİ	16
SONUÇ	19
KAYNAKÇA	21

Araştırma Sorusu: Adalet Ağaoğlu'nun Romantik Bir Viyana Yazı adlı yapıtında “gerçeklik” konusu nasıl işlenmiştir?

GİRİŞ

Toplumlar, algılar, değerler sürekli bir değişim içerisinde. Günümüz toplumunda da bu böyledir. Günümüz, bireylere sahte, yapay gelmekte, geçmiş özlenmektedir. Çoğu insan bu sahtelikten yapaylıktan sıyrılmak istemektedir. Günümüz yapısı insanları tatmin etmemekte, bireyleri arayışa yöneltmektedir. Bu arayış, gerçeği arayıştır. Gerçek dost, gerçek aşk, gerçek hayat... Kimileri aradıkları gerçeğe ulaşmıştır, kimileri ulaşamamıştır. Kimileri ise bulduğunu sandığı gerçeğin aslında aradığı olmadığını öğrenince hayal kırıklığına uğramıştır ama hiç pes etmemiştir. Bu yönüyle “gerçek” de, insanların amacı olmaktan çıkıp aracı olmaya başlamıştır.

Arayış bütün hızıyla devam ederken, ne hayaller ne de gerçek olmayan şeyler evrende kendine yer bulmaktadır, ancak her zamanki gibi arayıştan da vazgeçenler, pes edenler ortaya çıkar. Aslına bakılırsa, kimileri ne aradığını bile bilmeden gerçek avcılığına başlar. Sonra tecrübeyle öğrenilir ki, gerçeği bulmak bir defalık oluşan bir durum değildir. Hayatın her anında, her dakikasında, her soluğunda insan gerçeği arar ve “Ben gerçeği buldum, bitti.” diye bir şey onun için söz konusu olamaz. Gerçek bu yönüyle de bir süreçtir ve sonu yoktur. İnsan soluk almaya başladığında başlayan son nefeste biten bir “arayışlar bütünü”dür. Bu bütünlük içinde, her gerçeğin içinde bir hayal, her hayalin içinde bir gerçeklik olduğu aslında insanın en büyük gerçeğini öğrenmiş olurlar.

İnsanların gelişimi ve değişimiyle edebiyatın değişim ve gelişimi de birbirine paraleldir. Edebi yapıta bütün olarak bakıldığında da ne içinde hiç gerçek barındırmayan bir kurgusal

yapıt ne de kurgusu tamamıyla gerçekten oluşan bir yapıt bulunabilir. Yazarlar yapıtlarında bu iki unsurun dengesini ayarlamakla yükümlü yazı işçileridirler. Kurguyu ve gerçeği harmanlarlar. Yaratı eserleri işte bu şekilde oluşur.

Adalet Ağaoğlu'nun "Romantik Bir Viyana Yazı" adlı yapıtında ise bu yaratım süreci ele alınır. Yazma sürecinin zorluklarını, sıkıntılarını bir yazar gözünden anlatır. Yazarlar bu süreçte kimi zaman gerçeğe hayali bile ayırt edemez. Dış gerçeklikle kurgu dünyasını birleştiren yazarlar, yapıtlarını oluşturduktan sonra yapıtla okuru yalnız bırakır. Yazar anlaşılma kaygısı taşırken, okuyucu yapıtta kendisini bulmak ister. İki ayrı dünyanın mozaiki olan bu eserde ne gerçek ne kurgu ürünü bilinmez. Adalet Ağaoğlu da yapıtında bu bilinmezlikten yola çıkarak bir olay örgüsü anlatmıştır. Bu yüzden yapıtlarda var olan her detay iki şekilde de yorumlanabilir. Bunlardan biri yapıt kurgusu içinde var olan gerçek'ler, diğeri de dış gerçeklikte var olan gerçek'lerdir. Bu bağlamda Adalet Ağaoğlu'nun "Romantik Bir Viyana Yazı" adlı yapıtı "Yapıt Gerçekliği" ve "Yazar Gerçekliği" çerçevesinde sunulmuştur.

A. YAZAR GERÇEKLİĞİ

“Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta “gerçeklik” olgusu yapıtın ana sorunsalını oluşturmaktadır. Gerçeklik olgusunun araştırılması için “yazar gerçekliğinin” incelenmesi gerekmektedir. Yazar gerçekliğiyle birlikte katmanlar arasındaki bağlantı daha anlaşılır bir hale gelmektedir. İki alt başlıkta incelenecek olan “yazar gerçekliği”nin ilk alt başlığı yine yazar gerçekliğidir. Bu, yapıt yazarlarının kendi gerçekliklerinin yansıtılması yönünden dikkate değer bir konudur, yazar gerçekliğinin önemi çevresinde alt başlıkta katmanlar arası figürlerin bağlantısı ve yaratı eserinin oluşum süreci incelenecektir. İkinci alt başlık ise yapıtın yazarı olan Adalet Ağaoğlu’nun etkilendiği dış gerçeklik araştırılacaktır. Yapıtta kullanılan birçok benzetme ve telmihler yapıtın ana sorunsalına ve yazar Adalet Ağaoğlu’nun iç dünyasına göndermelerden oluşmaktadır. Yapıt içerisindeki mantıksal bütünlüğü kurmak için bu alt başlığın araştırılması gerekmektedir.

A.1. YAZAR GERÇEKLİĞİ

Adalet Ağaoğlu’nun yazmış olduğu “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıt birden çok katmandan oluşmaktadır. Yapıt kurgusu içinde kurgu veya kurgular vardır, yazar yazma serüvenini anlatmak için, yeniden bir yazar, yeniden bir anlatıcı, yeniden bir gerçek kişi, yeniden bu gerçek kişiyi anlattığı figür, yeniden bir uzam ve bir de bunlar arasındaki ilişkiyi daha etkili sunabilmek için okur figürü de yaratır.

Burada yaratılan yazar, aslında yapıtın yazarının kendisi değildir, tüm yazarlardır. Adalet Ağaoğlu’nun da içinde yer aldığı tüm yazarları kapsamaktadır. Bu özelliğiyle yapıt evrensel bir niteliğe ulaşarak yazın serüvenini tüm yönleriyle sunmayı hedeflemiştir. Yarattığı anlatıcı figür ise tüm bunları sunmak için yarattığı figürdür. Bir bakıma Adalet Ağaoğlu’nun, yani

tüm yazarların sesini yapıtta duyuran insandır. Yapıtta anlatıcının bir isminin olmaması ve “yazar” şeklinde anlatılması da yapıtı bireysellikten çıkarıp hedeflenen evrenselliğe ulaştırmak içindir.

Yapıtta, gerçek kişi diye sunulan, bir yandan da yaratılarak var olduğu düşünülen, bu anlatıcı yazarın gerçek hayatı varsayılan dünyada tanıdığı kişilerden biridir, yapıtta Tarih Öğretmeni olarak yaratılan Kamil Kaya’dır ki yapıt odak figürünün yaratılmasında esinlenen kişi olarak da ortaya çıkmaktadır. Sonra bu kişi, yapıtın kurgusu içinde bir alt katmanda yapıtta yeniden yaratılmıştır, yani yapıtın odak figürü kabul edilen Kamil Kaya’nın varlığıdır ki bu da varsayılan gerçekten esinlenilerek yaratılan yine Tarih öğretmeni olan Hayalci Hanım Hoca lakaplı yapıt figürüdür.

Uzam varsayılan yazarın tercih ettiği ve bilgi sahibi olduğu, yaratacağı figürüyle özdeşleştirilen “Viyana”dır. Yapıtta da sıklıkla tekrar edildiği üzere sanatta Barok dönemin başladığı bir yer olarak yazarın da uzamı, ironik bir biçimde Viyana olarak kurgulaması önemlidir. Yazar, alt katmanda yarattığı Kamil Kaya’nın da oraya gitmesini ister. Bunu da anlamlı bir neden-sonuç ilişkisi içinde yansıtır. Kamil Kaya tarih öğretmenidir, Viyana’da hem Türk tarihi hem Dünya tarihi için önem taşıyan bir uzamdır. Yazar bir bakıma kendi hayallerini ve beklentilerini kurguladığı bu figür aracıyla anlatır ve yaşar.

Yapıtta doktor olan Asaf “okur”un temsilcisidir. Ruh doktoru olarak yaratılan Asaf, yapıtta, varsayılan yazarın geri plana atmadığı bir gerçeğe de yer vermek için yaratılmıştır ve okurun da bu yapıtı çözümlemesini bekleyen yazarın tüm kurgu öğeleri arasında ilişkiyi dengede tutmak için ve yazarların anlaşılma isteğinin yansıtılması için bu figürü yarattığı yorumlanabilir. Yapıtta Asaf Bey’in bir ruh doktoru olması, yani hastalarının akıl hastaları olması, varsayılan yazarla yapıttaki yakın ilişkisi göz önüne alındığında, aslında yazarların da

yaptığı işin “akıl işi” olarak görülmemesi ve düş-gerçek arasındaki çizgide yazınsal yapıtların kurgulandığı gerçekliğinin sunulmak istenmesinde etkili olduğu belirtilebilir.

Yazma süreci çerçevesinde dış dünya ve yazarın kurgu dünyası çoğu zaman iç içe geçer. Bu yüzden çoğu zaman “gerçeklik” kavramında sorun yaşanır. Zaten yapıtta ki katmanları oluşturan da bu “gerçeklik” sorunsalıdır.

Gerçek olan yazar, Adalet Ağaoğlu tüm bunlarla tek şeyi amaçlar, yaratının ne olduğu, nasıl oluşturulduğu merakını da artık okura iade etme vakti geldiğine inanır ve bir bakıma bir yazar olarak kendi yazarlık serüveninin Barok çağını sunar. Burada, Ağaoğlu yazma sürecini tüm detaylarıyla aktarmaya çalışmıştır ve okurun “Yazmak eylemi nasıl bir süreci barındırır?” sorusunun yanıtı yapıtın çatısını oluşturmaktadır.

A.2. YAZAR ADALET AĞAOĞLU’NUN ETKİLENDİĞİ DIŞ GERÇEKLIK

Tüm yapıtlarda olduğu gibi “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta kurgu ve gerçekliğin bir olay örgüsü çerçevesinde birleştirilmesiyle oluşmuştur. Yazar, yapıta ön söz misali düştüğü kısa notta şöyle yazmaktadır: *“Bu sayfalardaki bütün kişi, yeri kitap adlarının, tarihlerin, coğrafyaların “gerçektekilerle” her türlü ilişkisi vardır.”* Buradan da yapıtının çözümlenmesinde önemli olan sembollerin dış gerçeklikle bir bağlantısı olduğu vurgulanmaktadır. Yapıtın daha iyi anlaşılması için bu gerçekliklerin açıklanması gerekmektedir.

Dış gerçeklik kapsamında Alma Mahler’in hayatı yapıtta anahtar noktadır. Alma Mahler yaşadığı dönem Viyana’sının en göz alıcı ve güzel bayanıdır. İlişki yaşadığı bütün erkeklere ilham kaynağı olmuş ve onların şaheser yaratmalarında etkili olmuştur. Tutkulu ve derin bir aşk yaşadığı ressam “Oskar Koskoschka” onun için birçok tablo yapmıştır, fakat aralarından

en ünlüsü “Rüzgârın Gelini”dir. Adalet Ağaoğlu yapıtta sıklıkla rüzgârdan, rüzgârın fisiltısından bahsetmiştir. Yapıtına açıklık getirdiği, kendine ayırdığı bölümünün ismi “Rüzgârın Nişanlısı”dır. “Rüzgârın Nişanlısı” olmak derken “Rüzgârın Gelini” statüsüne daha ulaşamadığını belirtmiştir. Kendisinin daha Oskar Koskoschka kadar muhteşem bir eser yaratamadığını ama “nişanlı” olmakla o muhteşemliği yakalamasına çok az kaldığını anlatmak istemiştir. Bunun yanı sıra sık sık tekrar eden “üç” rakamı “leitomotive”dir. Bununla ise başka bir dış gerçekliğe değinilmiştir. “Üç Adam” filmine değinilen yapıtta filmin içeriği kurguyla çoğu paydada örtüşmektedir. Filmde arkadaşını görmek için Viyana’ya gelen Holly Martins, Viyana’ya geldiğinde arkadaşının öldüğünü öğrenir. Filmin ilerleyen bölümlerinde ise arkadaşının aslında ölmediğini koşullar yüzünden kendisini ölmüş olarak gösterdiği anlatılmaktadır. Bu bağlamda, yapıtın en başından beri kurgudaki yazar sürekli biriyle bulmayı beklemektedir; fakat bir türlü arkadaşını göremez. Arkadaşını tarif ettiği sıralarda aslında anlatılanın, alt katmanda gerçekte var olduğu varsayılarak yaratılan “gerçek kişi”nin Kamil Kaya olduğu anlaşılır. Kamil Kaya’nın da yapıtın sonlarına doğru ucu açık bir şekilde öldüğü izlenimi verilmiştir; fakat gerçekten ölüp ölmediği bilinmemektedir. Tek fark anlatıcının Kamil Kaya’yı yani varsayılan bir kişiyi “arkadaşı” olarak kurgulamasıdır. Aslında beklediği biri yoktur. Kamil Kaya’yla kurguda amaçlanan, varsayılan yazarın kendi dışında şekillenen gerçekliğinde esinlenen kişilerin var olduğunun sunulmak istenmesidir.

Sonuç olarak, Adalet Ağaoğlu bu katmanlı yapıtıyla kendi Barok Çağı’na ulaşmıştır. Her ne kadar kendisini “Rüzgârın Gelini” olarak görmese de yazma serüveninin doruklarında olduğunu bilmektedir. Yazım sürecinin anlatıldığı bu yapıtın kurgu kısmının beslendiği dış gerçekliğin yazarların esin kaynağı olduğu vurgulanmak istenmektedir.

B. YAPIT GERÇEKLİĞİ

“Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta “yapıt gerçekliği” yapıtın anlaşılması bakımından geniş kapsamlı bir alt başlıktır. Yapıttaki figürlerin işlevi ve ana sorunsalı aktarmaktaki görevleri bu alt başlıkta açıklanmıştır. Anlatıcı gerçekliği ve yapıt gerçekliği olarak iki ana kola ayrılan bu alt başlık, kollar arasında birçok alt başlığa daha ayrılacaktır. Temel olarak, anlatıcı gerçekliğinde anlatıcı-anlatılan ilişkisi incelenirken, yapıt gerçekliği adlı alt başlıkta ise figürlerin yaratılma amacı, zaman ve uzam gibi kavramlara yer verilmiştir.

B. 1. YAZAR-ANLATICI GERÇEKLİĞİ

Birçok alt başlıktan ve katmandan oluşan “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtın alt başlıklarının oluşmasında “anlatıcı”nın önemli bir rolü vardır. Anlatılanlar çevresinde kurulan bu katmanlar bir olay örgüsüyle verilmiştir. Yapıtta üç temel anlatı vardır: Adalet Ağaoğlu’nun temel yazar anlatıcı olarak anlattıkları, bu yazarın çizdiği figür olarak odak figür yazarın anlattıkları ve anlatılan Kamil Kaya.

Adalet Ağaoğlu, bir yazar olarak ilk öncelikle anlatmak istediklerini anlattırmak için her yazarın yaptığı gibi bir anlatıcı figür yaratmıştır. Yaratılan yazar figürü de yapıt içerisinde bir yapıt yaratarak Kamil Kaya’nın hikayesini anlatmıştır. Böylece iç içe geçmiş iki yapıt bir arada anlatılmıştır. Anlatılan Kamil Kaya figürünün gerçekliği yapıt içerisinde ucu açık bırakılmıştır. Ne dış gerçeklikte Kamil Kaya adında birinin olduğu ne de Kamil Kaya’nın sadece yazar figürünün kurgu dünyasında var olduğu belirtilmiştir. Bu yüzden Kamil Kaya gerçekliği “anlatılan figür” bağlamında iki kolda verilmiştir.

Anlatıcılar ve anlatılar gerçeklik sorunsalı gerekçesiyle iki temelde ele alınılacaktır. Bu bağlamda her figürün yapıt kurgusu dışında, katmanlar arasındaki geçişlerde görevleri

sorgulanacaktır. Yazarın bu figürleri yaratmasındaki amaç ve figürlerin ilişkileri “anlatıcı sorunsalına” açıklık getirecektir.

B. 1. i. YAZAR-ANLATICI GERÇEKLİĞİ

Adalet Ağaoğlu'nun yazmış olduğu “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıt yazarların yazma sürecini anlatmaktadır. Yapıt “*Barok Ortaçağ karanlığını geride bırakmak...*” ifadesiyle başlamaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi yazar Adalet Ağaoğlu kendi yazarlığının Barok Çağı'nda yani yapıt oluşturmada en parlak dönemlerinde olduğunu anlatmaya çalıştığı görülür. Bunun yanı sıra “Barok”, edebiyatta yeni açılan çığırdır, yazar bu çığırı “aşan” olmak isteğindedir, yani Barok'u kendine göre yaşamak, kendi Barok'unu yaratmak ister. Zaten dünyada roman anlayışında bir değişme vardır. Yazar bunu kendine göre şekillendirmek dileğindedir. Ayrıca yapıtın adının “Romantik Bir Viyana Yazı” olması da buna yapılan göndermedir. “Romantik” ifadesi burada sözlük anlamının dışında bir edebi akım olarak kullanılmıştır. Romantizm, yapıtlarda duyguların öne çıkarılması gerektiğini savunur. Romantik yazarlar ise yapıtlarını duygu ağırlıklı hatta çoğu zaman duyguları abartarak anlatırlar. Bu ani duygusal değişimleri ve çıkışları odak figür Kamil Kaya'nın yaşadığı gelgitlerden ve bunların sunumundaki “bilinç akışı tekniği”nden gözlemlemek mümkündür. Ayrıca “Romantik” sözü “Roman gibi” hem de bir inceleme niteliğinde bir “Araştırma gibi” ifadesini de taşıdığı yorumlanabilir. “Yazı” kelimesi de romanın geçtiği zamanı yani mevsimi anlatmanın yanında bir yazıyı yani yapıt olarak kullanılmaktadır. Yani bu eserin bir Viyana serüvenini anlatan coşkulu ve duygu ağırlıklı “bir roman yazısı” olduğu anlamına gelmektedir.

Adalet Ağaoğlu, yazar kimliğini geri plana koymak için kendini “ben anlatılanların yalancısıyım” ifadesiyle tanımlar. “Anlatmak” “yaratı oluşturmak”tır. Ağaoğlu da tıpkı yapıttaki anlatıcı gibi kendisinin düşünsel anlamda algılanan dünyasında bir düzen kurmuştur ve bunu anlatmış, anlattırıştır. “Yazar” olarak bu anlattıklarının doğruluk payı da olabilir ya da kendi düşüncelerini ortaya koyduğu da olabilir. Kurgusal bir yapıt olduğu için işte bu ikisini iç içe barındırır. Böylece Ağaoğlu ortaya bir düşünce atar. Bunu kendine ayırdığı “Rüzgârın Nişanlısı” adlı bölümde de anlatır. Ona göre yazarın amacı “görmek” ve “göstermektir” hatta sadece göstermektir. Öğreti yazarın amacı asla olamaz, olmamalıdır. Ağaoğlu’nun bu yapıttaki amacı öte yana geçmektir yani tekdüzeliğin, alışılmışın dışına çıkmaktır. Ayrıca Ağaoğlu yapıtında anlaşılma kaygısı taşımaktadır. Bu yüzden “Rüzgârın Nişanlısı” adlı bölümde açıkça ne demek istediğini anlatmıştır. Bu bölüm yazarın yapıt gerçekliğinden sıyrılıp gerçek hayatla hatta akılla yeniden birleşmesidir.

B. 1. ii. ANLATICI FİGÜR GERÇEKLİĞİ

Yazarların yaratı oluşturmasının incelendiği “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta bu süreci anlatacak bir figür seçilmiştir. Ağaoğlu tüm yazarları kapsayan bir figür oluşturmuştur. Yapıtta oluşturulan bu anlatıcı da yapıtın içinde yeni bir “yaratı” oluşturmuştur. Adeta kurgu içerisinde yeni bir kurgu oluşturulmuştur. Bu kurguluma süreci de anlatıcı aracılığıyla çözümlenmiştir.

Yazarların yapıtlarını oluşturması bir süreçtir. Yazmaya başlamaları içlerinden gelen bir dürtüdür, belirli bir nedeni yoktur. Yazmaya başladıklarında ise çoğu yazar dış gerçeklikle yetinmez. Bu yüzden kurgu dünyalarında onlara göre en uygununu ararlar. Bu arayış süreci anlatıcıya göre kolay bir süreç değildir: “*Özellikle dilinden anlamadığım, sözcük dağarcığı*

sessiz harflerden T'yle başlayanlardan yana yoksul bir ülkenin barok bir kentine rahat, geniş soluklu bir hikâye uydurma saplanması.” (Ağaoğlu, 3)

Yapıtta, anlatıcı bir anahtar deliğinden bakmaya çalıştığını hatırlamaktadır. Anlatıcının baktığı anahtar deliği aslında yazarların oluşturduğu kurmaca dünyasıdır. O anahtar deliği kâğıt parçasıyla tıkalıdır. Bu kâğıt “eser”dir. Anlatıcı kâğıdı delerek, kurmaca dünyasına, yani “öte yana” geçiş yapar. Böylece kendisine göre olması gerekeni anlatır. Bu tıpkı anlatıcının Viyana’yı anlatışı gibidir: *“Sokak satıcılarının dahi ipek dantel yakalıkları, ipek yelekleri, kollukları, yanaklarında benleri, başlarında gümüş renkli perukları olmalıydı.” (Ağaoğlu,4)*

Dürtü sonucu yazmaya başlayan anlatıcı, Kamil Kaya adlı tarih öğretmenini oluşturur. Yapıttaki anlatıcı kendine en uygunu aramaktadır ve bu arayış esnasında birini beklemektedir. Beklediği kişiyi tarif ederken tarif ettiği kişi ileriki bölümlerde tarih öğretmeni olarak ortaya çıkan “Hayalci Hoca” lakaplı Kamil Kaya’dır. Fakat beklediği kişi yani Kamil Kaya gelmemiştir. Bu da Kamil Kaya’nın anlatıcının varsayılan dünyasında kurgulanmış bir figür olduğunu göstermektedir. Kendisinden hayalet şeklinde bahsetmesi de bunun kanıtıdır.

Anlatıcının ilk bölümlerde “bilinç akışı tekniği” dikkat çekmektedir. Bilinç akışının sıkça kullanışı “yazar dünyasını” ve “düşünüş biçimlerini” anlama yolunda yardımcı etkindir. Ayrıca bu yöntemle anlatıcın düşüncelerinin düzensiz ve karmaşık bir halde sunulduğu da görülür. Anlatıcı yaratısını oluşturana kadar bu düşüncelerin hapsindedir. Yazar düşünsel anlamda çok sancılı bir dönemden geçmektedir, fakat bu yapıt boyunca yaratı oluşturma sürecinin olağan bir parçası olarak görülmüştür.

B. 1. iii. ANLATILAN / ESİNLENİLEN KAMİL KAYA GERÇEKLİĞİ

Yaratı eserlerin hepsinde gerçek ve kurgu harmanlanmış bir şekilde oluşturulur. Ne büsbütün hayal ne de tüm çıplaklığıyla gerçek verilmektedir. Yaratı eserlerinin çoğundaki sorunsalın iskeletini de bu mozaik oluşturur. Yazar neyin gerçek neyin kurgunun bir parçası olduğunu belirtmediği için çoğu yaratı eserlerinde gerçeklik kavramı şu şekilde incelenir: Gerçek varsayılan figür ve gerçek figür. Bu bağlamda “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta Kamil Kaya adlı tarih öğretmenini de “Gerçek olarak algılanan Kamil Kaya” ve “Gerçek Kamil Kaya” olarak incelenmektedir.

Dış gerçeklikte yani yapıt kurgusu dışında da var olabilecek olan Kamil Kaya, herkesin hayatında var olan bir insandır. Kişiliği ve öğretmenlik şekli dışında onu farklı kılan hiçbir şey yoktur. Zaten Ağaoğlu'nun, Kamil Kaya'dan “*öğretmen(imiz)*” şeklinde söz etmesinin nedenlerinden biri de budur. Ağaoğlu, yapıttaki öğretmen figürünün okurların hayatında var olan biri olduğunu göstermek istemiştir. Kamil Kaya'yı özel kıldıran yazardır. Yazarlar sıradan olaylarda, sıradan insanlarda gizli detayları görürler ve bu en ufak detaylar bile onlara ilham kaynağı olur. Yazar anlatıcı da tanıdığını düşündüğü Kamil Kaya'yı hep o ufak detaylarıyla anlatmıştır. Yazar sürekli olarak gülümsemesinden, ceketinden vb. detaylardan söz etmiştir. Aslında Kamil Kaya veya adı Kamil Kaya olmasa da bir tarih öğretmeni ya da herhangi bir insan yazarın dikkatini çekmiş ve onu kendi kurgu dünyasında şekillendirip okurlarına sunmuştur. Bunu sunduğu bölüm ise yapıttaki “*Tarih Notları*” adlı bölümdür.

Kamil Kaya adlı figür kurgu dünyasının dışına çıkıldığında herkes olabilir. Yazarlara ilham kaynağı olan, kağıtla kapalı olan anahtar deliğini delmelerinde çöp görevini gören herkeştir. Yazarın sancılı dönemine son verip öte yana geçmişini sağlayan herkes Kamil Kaya'dır.

B. 2. YAPIT GERÇEKLİĞİ

Yazarların yapıtlarına koyduğu en ufak ayrıntının, yaratılan her figürün, betimlenen her uzamın bir işlevi vardır. Hepsinin yapıtın iskeletiyle bir bağlantısı vardır. Bir bakıma bu detayların hepsi temelde bir noktada birleşir ya da bu noktaya gitmeye yarayan bir yol olur. “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta var olan her detayın bir anlamı vardır. Yapıtta birçok farklı uzam, zaman, figür vardır. Bunların hepsinin işlevi ve aralarındaki bağlantı bu bölümde açıklanacaktır.

B. 2. i. ANLATICI FİĞÜR GERÇEKLİĞİ

Yapıtın anlatıcısı yazar figürüdür. Yazarın adı verilmeden yazar şeklinde anlatılmasında anlaşılacağı üzere yazar figürünün yapıtındaki temel işlevi yazarları anlatmak, onların iç dünyası, yazım süreçlerini aydınlatmaktır. Bu süreci anlamak için yazarın iç dünyasını ve gerçeklik algısını çözümlmek önemlidir. Bunun için yazarı anlatıcı görevinden soyutlayıp, yapıt içerisinde anlatılan figürlerden biri olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Yapıtındaki “içmonoglar” , figürlerin kişiliklerinin ve olayları nasıl değerlendirdiklerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu yüzden yazarın iç dünyasının çözümlenmesinde içmonoglar kilit görevini görmektedir. Yazarın içmonoglarına bakıldığında kültürel etkileşimin olması gerektiğine inanan biri olduğu görülmektedir:

“Schubert, zurnayı klarnete tebdil eylemeksizin Bitmemiş Senfoni’sini Çadırımın Üstüne Şıp Dedi Damladı’ya göre uyarlayıp, ...Antos Karas, bakalım bir de Yeşilçam’ın Üç Kadın’ı için müzik yapmalı...” (Ağaoğlu, 6)

Kültürlerin etkileşimiyle, kültürler içerisinde var olan değerlerin daha değer kazanacağına inanmaktadır. Yazar bu evrensel kültürü, Viyana’da bulacağına inanmıştır. Bu yüzden Viyana’ya gitmek istemektir. Doğal olarak kurguladığı Kamil Kaya da nedenini bilmediği halde Viyana’ya gitmek istemektedir.

Yazar tarihi geçmişini anlatıldığı bir bilimden öte görmüştür. Ona göre tarihin bir amacı olmalıdır. Yazar tarihin geçmişini anlatmaktan çok insanları bir araya getirmesi gerektiğini düşünmüştür:

“Tarih sakalını kesmiş, saçını sıfır numara tıraş etmiş, sonra da kanlı hançerini Tuna’ya atıp, eline bir elektrogitar alarak en işlek metro geçidinde Get Together şarkısını çalıp söylemeye durmuştur.”(Ağaoğlu, 5)

Yazar tarihin geçmişten öte gidemediğini anlamıştır. Yaşadığı hayal kırıklığı onu hayal dünyasına itmiştir. Ütopik Viyana hayalinin oluşması bu yüzden. Yazar bu hayal kırıklığını Hayalci Hanım Hoca’yla anlatmıştır. Kamil Kaya’nın herhangi bir ders değil ama tarih öğretmeni olması da bu yüzden. Tarih beklentileri karşılamadığı için hayalci hocalar oluşmuştur. Yazarın hayal kırıklığının devreye girdiği yer burasıdır:

“Yok eğer, tarih bunları yapmayacak, hiç sesini çıkarmayacak, olan olmuş artık, geçen geçmiş, diyecekse, Hayalci Hanım Hoca’nın bir defa daha sahneye çıkması kimseyi şaşırtmamalı.”(Ağaoğlu, 5)

Yazarların beklentileri, zihniyetleri, gerçeklik algıları yapıtlara yansımaktadır çünkü yazarlar gördükleri gerçekleri kendi süzgecinden geçirerek yazar. Bu yüzden figürlerin anlaşılmasında yazarların çözümlenmesi çok önemlidir.

B. 2. ii. OKUR GERÇEKLİĞİ

Yazarların bir ismi, bir uzamı, belirli bir zamanı kullanmasında bir amaç vardır. Kullanılan hiçbir detay tesadüf veya bilinçsiz bir şekilde kullanmış değildir. Tıpkı “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta kullanılan Asaf ismi gibi. Asaf hem “*Tarih Notları*” bölümünde Kamil Kaya’nın öğrencisinin adıdır hem de yazarın restoranda karşılaştığı okurunun adıdır. Bu adın her iki katmanda kullanılmasının özel bir amacı vardır. Bunun yanı sıra ikinci katmanda Asaf’ın doktor olması da tesadüf değildir. Bu detay da ana sorunsalı yani yaratı sürecinin bir özelliğini vurgulamak için kullanılmıştır.

Yazar “*Hayatın Kumarı*” adlı bölümde okuyucusuyla karşılaşmaktadır. Okuyucusu Doktor Asaf’dır. Burada sergilenen okuyucu yazar buluşmasıdır. Okuyucunun doktor olması “*Yazanın işi akıl işi değildir.*” durumuna gönderme yapılmasıdır. Yazarların yaratı oluşturma sürecindeki sancılı dönemine bakıldığı ne demek istendiği anlaşılmaktadır. Bilinç akışları düzensiz, kimi zaman saplantılıdır. Yazar ilk bölümlerdeki düşüncelerine bakıldığında kimi zaman gerçekle hayali ayırt etmede zorlanmaktadır. Bu yüzden yazarın yaptığı akıl işi değildir. Doktorun hastalarının sorunlarını anlamaya çalıştığı gibi okuyucularda yazarları anlamaya, anlattıklarının altında yatan anlamaya çözmeye çalışırlar. Yazarın Asaf’a yazdığı mektupta şöyle yazmaktadır: “*İşte her şey ruhumuzu saran duvarları yıkmak için.*” (Ağaoğlu, 201) Yani yazarların asıl amacı okurlarını önyargıdan kurtarmak, ruhumuzu kısıtlayan, limit koyan her şeyi yıkmaktır.

Doktor Asaf dışında bir de öğrenci Asaf vardır. Doktor Asaf yazara kendisini ziyarete gelen fakat ortaldan kaybolan hocası için endişelendiğini söyler. Tarif ettiği öğretmen “*Tarih Notları*” bölümündeki Kamil Kaya’dır. Doktor Asaf’ın hocasıyla ilişkilerini anlattığı sırada ise onun da öğrenci Asaf olduğu ortaya çıkmaktadır: “*Eskiden lisedeyken, hem de ayrı ayrı*

yerlerde iki yıl öğretmenim olmuştu... Ama siz onu asıl şiir kitaplarıyla, bazı denemeleriyle bileceksiniz. Kamil Kaya, yani.” (Ağaoğlu, 129)

Her yapıtta okuyucu kendisini bulur. Bu yüzden yazar hasta, okuyucu onun doktorudur. Nasıl ki Doktor Asaf “*Tarih Notları*” adlı kurgu bölümünde kendisini bulduysa, her okur aynısını yapar. Bu yüzden yapıtlarda uçuk hayali figürler yaratılmaz, gerçek hayatından içinden insanlar seçilir. Bu bağlamda Doktor Asaf dış gerçeklikteki okuyucuyken, öğrenci Asaf’ sa Doktor Asaf’ın yapıta yansımış biçimidir.

Yazar karşılaştığı okuyucusunun doktor olduğunu ve adının Asaf olduğunu öğrenince şaşırılmıştır ve çoğu kez bunun bir “rastlantı” olduğunu söylemiştir. Bu duruma o kadar çok rastlantı demiştir ki bir yerden sonra okurun ilgisini çekmeye başlamıştır. Yazar aslında rastlantı kelimesini bu kadar çok kullanarak aslında okuyucuya ipucu vermektedir. Gerçekten bu kadar şeyin rastlantı olmasının mümkün olamayacağını sezdirmiştir.

B. 2. iii. YARATILAN FİGÜR GERÇEKLİĞİ

Yapıtları oluşturan iki temel unsur “anlatıcı” ve “anlatılıdır”. Anlatıcı paylaşmak istediği düşünceleri, vermek istediği mesajları anlattıkları aracılığıyla verir. Bu yüzden yazarın anlatmak istediklerini anlamak için kurguladığı figürü incelemek yeterlidir. “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta anlatıcı yazardır. Anlatılan Kamil Kaya da yani Hayalci Hanım Hoca ise anlatıcının kurguladığı bir figürdür.

Kurgulanan Kamil Kaya’ya baktığımızda prensipli ve işine aşkla bağlı bir tarih öğretmeni çıkmaktadır. Bugünle geçmişi, olması gerekenle olanı tarih çerçevesinde işleyen bir öğretmendir. Tarihi ezberin ötesinde sorgulayarak anlatmaktadır. “*Anlattığımız tarihi koşullar Osmanlı için gerçek bir zorlayıcı mıdır, ille Macaristan’a saldırmalı mı?*” (Ağaoğlu, 75)

Diğer hocaların aksine bilgilerin yanında öğrencilerine hayat dersleri vererek onlarla samimi ve içten bir iletişim kurmuştur. Kamil Kaya tarihi sadece geçmiş olarak görmemiş, tarihi sorgulamış ve sorgulatmıştır. Bu yüzden de sık sık tayin edilmiş, farklı yerlerde öğretmenlik yapmıştır. Burada aslında tarihin görevi sorgulanmıştır.

Kamil Kaya sürekli olarak Viyana hayali kurmaktadır. Nedenini bilmediği halde oranın çok farklı bir yer olduğuna inanmış ve oraya gitmeyi hayal etmiştir. Kamil Kaya aslında yalnızdır, ne eşi ne de bir yakını vardır. Hayalci Hanım Hoca bir şekilde Viyana'da bu yalnızlığını gidereceğini ve o ütöpik şehirde kendi bulacağına inanmaktadır. Kamil Kaya'nın Viyana serüveni aslında kendi benliğini bulma serüvenidir. *Alma Mahler*'in yaşam öyküsü bu süreci derinden etkilemiştir. Kamil Kaya hayatındaki ve kimliğindeki bu yalnızlığın ve boşluğun sebebini hayatında *Alma* gibi kadın olmayışına bağlar. Artık var olması ve yaşamına devam etmesi için bu boşluğun doldurması gerektiğine inanır. Kamil Kaya bunu başarmanın yolunu *Alma Mahler*'de görür. Kendisine ilham kaynağı olacak ve ona büyük bir aşk yaşattıracak bir *Alma* gibi bir bayan istemiştir. Varlığını, kimliğini bu hayale bağlayan Kamil Kaya, *Alma Mahler* bir erkekle aşk yaşamaya başladığını okuduğu büyük bir umutsuzluğa düşmüştür. Kamil Kaya bu duyguların hepsini doruklarda yaşamıştır. *Alma Mahler* gibi birini bulmayacağı korkusu onu yıkmıştır. Ucu açık bırakılsa da Kamil Kaya büyük ihtimalle intihar etmiştir.

Kamil Kaya'yı intihara iten *Alma Mahler* gibi bir kadın bulayacağı korkusudur, ancak bu sadece bir aşk meselesi değildir. Kamil Kaya kimliğini *Alma Mahler*'de bulacağına inanmıştır. Aslında onu ölüme iten benliğini ulaşamama korkusudur. Var oluşundaki boşluğu asla dolduramama korkusudur. Kurgulanan Kamil Kaya'ya bakıldığında bir bireyin benliğini araması ve bu süreçteki gelgitleri aktarılmıştır.

Tüm insanlar hayatları boyunca bir çaba ve arayış içerisindedirler. Bu birey olma yolunda ilk adımdır. Kendi kimliğine ulaşmak isteyen her birey sancılı bir arayış dönemine girerler.

Kurgulanan bu figür kaybolmuşluğun ve umudun sembolüdür. İlk önce Viyana'yla daha sonra Mahler bu kaybolmuşluğa bir son vereceğine inanan Kamil Kaya, tarihe de yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bir bireyin hayata tutunma çabaları aktarılmıştır. Bir bireyin tutunmak için verdiği bu savaşım da yok oluşu anlatılmıştır.

SONUÇ

Adalet Ağaoğlu'nun “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtı “gerçeklik” kavramı temel alınarak oluşturulmuştur. Evrensel bir dille yazarların iç dünyasının ve yazma süreçlerinin anlatıldığı bu yapıtta kurgu ve gerçek karmaşasından yararlanılmıştır. Ağaoğlu figürleri bu karmaşa çerçevesinde sunmuştur.

Yaratılan bu karmaşa yani gerçek ve kurgunun ayrımının zorlaşması yapıtta var olan gerçekliğin yanına “yazar gerçekliğini” de eklemiştir. Böylece yapıtta var olan her şey bu iki gerçeklik içerisinde de anlam kazanır hale gelmiştir. Kamil Kaya, Asaf ve yazar figürü bu iki gerçeklik bakımından işlevli ve anlamlı bir haldedir. Yapıtı bütünüyle anlamak ve katmanlar arası bağlantıyı kurmak için her figürün bu iki kavram tarafından incelenmesi gerekmektedir. Her detayın bu iki gerçeklikte de anlam kazanması şunu göstermektedir. Yapıt içerisinde var olan her figür aslında dış gerçeklikte var olabilir. Yazarların yazdıkları gerçek hayatın içinden parçalarıdır. Bu yüzden okur ve yazar arasında bir bağ oluşmaktadır. Yazar, okura hayatın içinden parçalar sunarken, okur kendi ait bir şeyler bulur.

Kurgu içerisinde yeniden bir yapıtın kurgulanması yapıtın içerisindeki katmanları doğurmuştur. En dış katmanda Adalet Ağaoğlu vardır. Ağaoğlu anlaşılacak istemektedir. Bu yüzden son bölümde yapıta dair açıklamalarda bulunmuştur. Bu yapıtla Ağaoğlu öte yana geçmiştir. Kendi baroğunu yaşamaktadır. Bunları anlatmak için bir yazar figür yaratmıştır. Bu yazar figür sadece kendisi değil tüm yazarlardır. Yazarların yazma sürecini anlatmıştır. Anlatılan yazar figürü de bir olay kurgulamıştır. Burada ise bir alt katman gelmektedir. Kamil Kaya bölümü. Bu katmanlar arası figürler hayat bulmuş, kimi zaman katmanlar arası geçiş yapmışlardır.

Sonuç olarak, “Romantik Bir Viyana Yazı” adlı yapıtta yapıttaki gerçeklik araştırılmıştır. Bu incelemede “yapıt içerisinde gerçeklik” ve “yazar gerçekliği” kavramları çerçevesinde

figürlerin işlevi, birbirleriyle olan bağlantıları ve ana sorunsalı aktarmadaki görevleri belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, Adalet. Romantik Bir Viyana Yazı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 14.

Baskı: 2011.

<http://www.gazetebilkent.com/2011/11/22/ruzgarin-gelini/>

<http://www.rogerebert.com/reviews/great-movie-the-third-man-1949>